

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

Irena LIPOWICZ

RPO-601727-I/08/KJ

00-090 Warszawa
Al. Solidarności 77

Teł. centr. 22 55 1 77 00
Fax 22 827 64 53

Warszawa, dnia 11. V. 2012

Pani
Krystyna Szumilas
Minister Edukacji Narodowej

Al. J. Ch. Szucha 25
00 - 918 Warszawa

Szanowno Pani Minister,

W dniu 15 czerwca 2010 r. Europejski Trybunał Praw Człowieka wydał wyrok w sprawie *Grzelak przeciwko Polsce*. Sprawa dotyczyła realizacji przepisów regulujących organizowanie w szkołach lekcji etyki.

W sprawie wykonania tego wyroku Rzecznik Praw Obywatelskich występował do Ministra Edukacji Narodowej pismem z dnia 9 lipca 2010 r. W swoim piśmie Rzecznik stwierdził m. in., iż Trybunał nie podważył obowiązujących w Polsce przepisów dotyczących nauczania religii/etyki, co potwierdza następująca konstatacja „Trybunał stwierdza, iż system nauczania religii i etyki przewidziany w polskich uregulowaniach - przyjmując wzorowe stosowanie tych uregulowań - mieści się w zakresie swobody planowania i ustalania programów nauczania przyznanych Państwow (...)” (teza 104). To jednak stwierdzenie nie odnosi się do kwestii umieszczania na świadectwie szkolnym kreski w rubryce religia/etyka i oczywiście do kwestii organizowania lekcji etyki dla oczekujących na to uczniów i ich rodziców. Trybunał w swoim wyroku podkreślił istotne znaczenie praktycznej realizacji przewidzianej w art. 9 Konwencji zasady wolności myśli, sumienia i wyznania. Jak stwierdził Trybunał, „wolność przekonań, sumienia i wyznania jest jednym z fundamentów „społeczeństwa demokratycznego”. Jest to w „wymiarze religijnym: jeden z najistotniejszych elementów składających się na tożsamość wyznawców i ich koncepcji życia, lecz również wartością dla ateistów, agnostyków, sceptyków i laików. Pluralizm stanowi nieodłączną część wywalczonego przez stulecia demokratycznego modelu

społeczeństwa. Wolność ta obejmuje m. in. prawo do posiadania lub nie posiadania przekonań religijnych i do wyznawania lub nie wyznawania religii" (teza 85). Na tle tej ogólnej tezy dotyczącej wolności sumienia i wyznania ETPC podkreśla, iż naturalną konsekwencją tak rozumianej wolności jest swoboda nieujawniania swoich przekonań religijnych, a tym samym wprowadzenie przez państwo bezpośredniego czy pośredniego obowiązku ujawnienia faktu nie wyznawania religii stanowi naruszenie prawa. Jest to tym istotniejsze, że dochodzi do tego w kontekście świadczenia usług edukacyjnych (tezy 87, 88, 92)". Trybunał podkreśla także, że „wobec uwzględniania stopni z religii/etyki w wyliczeniu średniej oceny za rok szkolny niezorganizowanie nauki etyki może wywołać negatywne dla zainteresowanego ucznia skutki". Zdaniem Trybunału owa zasada uwzględniania stopnia z religii/etyki „może mieć realny negatywny wpływ na sytuację uczniów (...), którzy mimo swych życzeń nie mogą uczęszczać na lekcje etyki. Uczniom takim trudniej jest podwyższyć średnią ocen, ponieważ nie mogą uczestniczyć w pożądanym przedmiocie fakultatywnym. Z drugiej strony, uczniowie tacy - chcący uzyskać wyższą średnią - mogą się czuć zmuszani do udziału w lekcjach religii wbrew wyznawanym zasadom" (teza 96). ECTP podniósł tu, iż problem ten zauważył także polski Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 2 grudnia 2009 r. (sprawa nr U 10/07), wskazując, iż wybór przedmiotu fakultatywnego może odbywać się pod naciskiem miejscowej opinii publicznej".

Odpowiedź Minister Edukacji Narodowej z dnia 22 lipca 2010 r. wskazywała na systematyczne prace nad umożliwieniem coraz większej liczbie chętnych udziału w lekcjach etyki. Nie rozwiązuje to jednak sprawy wykonania wyroku ETPC. Do problemu konieczności wykonania wyroku ETPC i podjęcia zdecydowanych działań w tym zakresie Biuro Rzecznika nawiązało ponownie w piśmie skierowanym do MEN w dniu 20 maja 2011 r.. W odpowiedzi z dnia 27 czerwca 2011 r. Biuro Rzecznika zostało poinformowane o trwających między Ministerstwem Edukacji Narodowej a Ministerstwem Spraw Zagranicznych uzgodnieniach w sprawie sposobu wykonania wyroku ETPC w sprawie Grzelak przeciwko Polsce. W piśmie tym stwierdzono m. in. „w ramach wykonania wyroku rozważana jest nowelizacja przepisów rozporządzenia w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w szkołach publicznych w zakresie, który jest obecnie w fazie ustaleń". Mimo dwukrotnych wystąpień pismami z dnia 27 października 2011 r.

i z dnia 9 stycznia 2012 r. nie udało się Biuru Rzecznika uzyskać informacji o stanie uzgodnień MEN i MSZ oraz o praktycznych działaniach na rzecz wykonania wyroku ETPC.

Dlatego, działając na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147 ze zm.), mając powyższe na względzie, zwracam się do Pani Minister z uprzejmą prośbą o przedstawienie szczegółowych wyjaśnień dotyczących sposobu wykonania wytycznych zawartych w wyroku strasburskiego Trybunału w sprawie *Grzelak przeciwko Polsce*. Uprzejmie proszę o wskazanie, jakie działania legislacyjne oraz organizacyjno - techniczne zostały podjęte w celu zapewnienia stosowania w Polsce standardów konwencyjnych.

Będę także zobowiązana Pani Minister o poinformowanie mnie o stanie prac nad rozporządzeniem w sprawie wprowadzenia lekcji etyki online oraz o planowanych rozwiązaniach prawnych w tym zakresie.

Do wiadomości:

Pan Radosław Sikorski
Minister Spraw Zagranicznych
ul. J. Ch. Szucha 23
00-580 Warszawa